

Η ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ

1)ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΡΙ ΕΥΘΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΩΝ.

Αποτελεί γεγονός πέρα από κάθε αμφισβήτηση ότι απαραίτητη και αυτονόητη προϋπόθεση του δημοκρατικού πολιτεύματος είναι η ευθύνη των εχόντων την εξουσία. Πιο συγκεκριμένα είναι στη φύση του δημοκρατικού πολιτεύματος ,οι φορείς της πολιτικής εξουσίας και κυρίως οι υπουργοί ,να υπέχουν ευθύνη για τις πράξεις ή παραλείψεις τους που συνδέονται με την άσκηση των καθηκόντων τους ,και τούτο ανεξάρτητα από το όργανο προς το οποίο οφείλουν να λογοδοτήσουν . Στις περισσότερες περιπτώσεις η ευθύνη αυτή είναι συλλογική ,δηλαδή οι υπουργοί ευθύνονται αλληλεγγύως για κάθε κυβερνητική δραστηριότητα ,έστω και αν το συγκεκριμένο θέμα υπάγεται στην αρμοδιότητα ενός μόνο υπουργού .Παράλληλα ,όμως , διατηρείται και η προσωπική ευθύνη του κάθε υπουργού για τις δικές του πράξεις ή παραλείψεις. Ιστορικά η υπουργική ευθύνη έχει τις ρίζες τις στο αγγλικό πολίτευμα, απ' όπου επεκτάθηκε και στα άλλα ευρωπαϊκά κράτη, και καθιερώθηκε πρώτα ως ποινική-αστική και μεταγενέστερα θεσμοθετήθηκε και η λεγόμενη πολιτική ή κοινοβουλευτική ευθύνη η οποία και προβλέπεται σήμερα στα περισσότερα δημοκρατικά συντάγματα. Η απόδοση ποινικών ευθυνών έχει ως συνέπεια την επιβολή ποινικών κυρώσεων κατά τις διατάξεις του συντάγματος ενώ η απόδοση αστικών ευθυνών συνεπάγεται αποζημίωση .Τέλος ο καταλογισμός της πολιτικής ή κοινοβουλευτικής ευθύνης συνεπάγεται

την απομάκρυνση της κυβέρνησης ή του Υπουργού.

2) Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ

A)Εννοιολογικά στοιχεία και διαμόρφωση.

Με τον όρο ποινική ευθύνη του Υπουργού εννοούμε την ευθύνη , που προκύπτει από πράξεις ή παραλείψεις του ίδιου του υπουργού ή του Προέδρου της Δημοκρατίας και έχει ως συνέπεια την ποινική του καταδίκη. Αν θέλουμε να δώσουμε έναν περιεκτικό ορισμό της ποινικής ευθύνης που να περιλαμβάνει όλες τις αποχρώσεις της έννοιας ,θα λέγαμε ότι ποινική ευθύνη των Υπουργών είναι η ειδική ευθύνη των μελών της κυβέρνησης και των Υφυπουργών για ποινικά αδικήματα ,που διέπραξαν κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Η ποινική ευθύνη πρωτοπαρουσιάστηκε στην Αγγλία το 1376, με το διαδικαστικό μέσο του impeachment σύμφωνα με το οποίο η Βουλή των Κοινοτήτων κατηγορούσε τους Υπουργούς ενώπιον της Βουλής των Λόρδων ,ως δικαστηρίου για έγκλημα κατά του κράτους¹ . Ήταν το όπλο της Βουλής των Κοινοτήτων κατά των ανεπιθύμητων υπουργών και εφαρμόστηκε πολλές φορές για τον σκοπό αυτό. Ο φιλόσοφος Φραγκίσκος Βακον (1561-1625)καταδικάστηκε σε πολυετή φυλάκιση και σε σημαντικό χρηματικό πρόστιμο για δωροληψία το 1620.Παράλληλα ο κόμης του Strafford το 1640 και ο αρχιεπίσκοπος Laud επι Καρόλου Α (1600-1649)καταδικάστηκαν και αποκεφαλίστηκαν². Την ίδια όμως με αυτούς τύχη είχε και ο ίδιος ο Κάρολος Α ,μετά την επανάσταση του Κρόμβελ.

1) Κ. Γεωργόπουλου, ανωτ. Σελ 160

2) Βλ.εκτενώς, Ευρ. Μπέσιλα-Βήκα , Ο θεσμός της ποινικής ευθύνης των Υπουργών στο Ελληνικό και Συγκριτικό Συνταγματικό Δίκαιο , 1985, σελ. 11εφ.

Το impeachment εφαρμόστηκε περισσότερο επί των δύο τελευταίων βασιλέων της δυναστείας των Στιούαρτ, που ήταν υιοί του αποκεφαλισθέντος Καρόλου Α. Δηλαδή το impeachment εφαρμόστηκε περισσότερο κατά την εικοσιεπτάχρονη βασιλεία (1658-1685) του Καρόλου Β (1630-1685) και κατά την τριετή βασιλεία (1685-1688) του Ιακώβου Β (1633-1701). Από τότε διαμορφώθηκε η πρακτική της ευθύνης των υπουργών, όχι μόνο για την νομιμότητα των πράξεων αλλά και για την χρηστότητα και την σκοπιμότητά τους. Η αρχή της υπουργικής προσυπογραφής καθιερώθηκε αργότερα, με την act of Settlement το 1701, επί Γουλιέλμου Γ της Οράγης (1650-1702) με την οποία καθιερώθηκε και η απαγόρευση απονομής χάριτος σε Υπουργό καταδικασθέντα κατά την διαδικασία του impeachment. Τελευταία εφαρμογή του impeachment ήταν το 1805. Από τότε υποχώρησε και μπορούμε να πούμε ότι εξαφανίστηκε, συνέπεια της ανάπτυξης της κοινοβουλευτικής ευθύνης³. Στον ελληνικό χώρο νόμος για την ευθύνη των υπουργών εκδόθηκε κατά το Σύνταγμα του 1864 στο άρθρο 80 σε αντίθεση με το Σύνταγμα του 1844 το οποίο μολονότι με το άρθρο 83 προέβλεπε την έκδοση νόμου περί ευθύνης των υπουργών ο συγκεκριμένος νόμος δεν εκδόθηκε. Οι πρώτοι νόμοι περί ευθύνης των υπουργών ήταν ο ΦΠΣΤ στις 22 Δεκεμβρίου 1876, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε από τον ν.ΧΕ της 11ης Μαρτίου 1873. Με την σύντομη εξαίρεση του Συντάγματος του 1927, που προέβλεπε ως αρμόδιο δικαστήριο την Γερουσία, το νομοθετικό αυτό καθεστώς⁴ διατηρήθηκε σε ισχύ για έναν αιώνα, μέχρι την έκδοση του ν.δ. 802/1971.

3) Χ. Σγουρίτσα, *Συνταγματικόν Δίκαιον*, τόμ. Α 1965, σελ.97.

4) Ι. Αραβαντινός, *Πραγματεία περί της ευθύνης των ηγεμόνων και υπουργών*, 1880.

Οι ρυθμίσεις του τελευταίου ,που πάντως επαναλαμβάνουν τις ως τότε ισχύουσες αρχές ,διατηρήθηκαν σε ισχύ και υπό το Σύνταγμα του 1975 με ρητή μεταβατική διάταξη (άρθρο 115 παρ.1) ``ώσπου να εκδοθεί ο από το άρθρο 86 παρ.1 προβλεπόμενος νόμος...``. Ο νόμος αυτός εκδόθηκε μόλις τον Ιούλιο 1997 (ν.2509/1997)μετά τις πολιτικές και νομικές περιπέτειες του τόπου την επαύριο των σκανδάλων. Ο νόμος 2509/1997 καταργήθηκε με τον ν.3126/2003 με τον οποίο εισήχθησαν νέες συνταγματικές ρυθμίσεις όσον αφορά την ευθύνη των υπουργών. Με τον νόμο αυτόν έγιναν ήδη σημαντικά άλματα έναντι του προηγούμενου καθεστώτος .Καταργήθηκε το σύστημα των αόριστων ιδιώνυμων υπουργικών αδικημάτων ,το οποίο προσέκρουε στη συνταγματική αρχή του άρθρου 7 Σ. περί ορισμένης αξιόποινης συμπεριφοράς που επιφέρει εκ των προτέρων οριζόμενες από το νόμο κυρώσεις ,καθιστώντας ποινικά ανύπαρκτα τις διατάξεις των άρθρων 1και 2του π.δ.802/1971 5.Με το νέο νόμο ο κατηγορούμενος υπουργός ή υφυπουργός υπάγεται στο κοινό ουσιαστικό ποινικό δίκαιο ,όπως όλοι οι Έλληνες πολίτες.

3)ΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΑΡΘΡΑ ΚΑΙ Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 86.

Σύμφωνα με το άρθρο 85 του Σ.. τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου , καθώς και οι Υφυπουργοί είναι συλλογικώς υπεύθυνοι για την γενική

5) Ι. Μανωλεδάκης , Προβλήματα από τις ουσιαστικές ποινικές διατάξεις νόμου περί ευθύνης Υπουργών , Υπεράσπιση 3 (1993) , 445. Α. Καρράς , Αναμόρφωση του θεσμού της ασυλίας βουλευτών και του νόμου περί ευθύνης Υπουργών , Ποινικά Χρονικά 44 (1994) , 577-584,580-581.

πολιτική της κυβέρνησης και καθένας από αυτούς για τις πράξεις ή παραλείψεις της αρμοδιότητάς του ,σύμφωνα με τις διατάξεις των νόμων για την ευθύνη των Υπουργών .Σε καμία περίπτωση η εγγραφή ή προφορική εντολή του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν απαλλάσσει τους Υπουργούς και τους Υφυπουργούς από την ευθύνη τους. Παράλληλα το άρθρο 86 του Σ. Ορίζει για την ποινική ευθύνη των υπουργών τα εξής:

1)Η Βουλή δικαιούται να κατηγορεί , σύμφωνα με τους νόμους για την ευθύνη των Υπουργών όσους διατελούν ή διετέλεσαν μέλη της Κυβέρνησης και τους Υφυπουργούς στο αρμόδιο για το σκοπό αυτό Δικαστήριο , που προεδρεύεται από τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου και συγκροτείται από δώδεκα δικαστές ,οι οποίοι κληρώνονται από τον Πρόεδρο της Βουλής σε δημόσια συνεδρίαση μεταξύ όλων των διορισμένων πριν από την κατηγορία Αρεοπαγιτών και Προέδρων Εφετών ,σύμφωνα με όσα ορίζει ο νόμος. 2)Δίωξη, ανάκριση ή προανάκριση κατά των προσώπων που αναφέρονται στην παράγραφο 1 για πράξεις ή παραλείψεις κατά την άσκηση των καθηκόντων τους δεν επιτρέπεται χωρίς προηγούμενη απόφαση της Βουλής .Αν κατά τη διεξαγωγή διοικητικής εξέτασης προκύψουν στοιχεία που μπορούν , σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου για την ευθύνη των Υπουργών να θεμελιώσουν ευθύνη μέλους της Κυβέρνησης ή Υφυπουργού, εκείνοι που ενέργησαν την εξέταση διαβιβάζουν ,όταν αυτή περατωθεί ,τα στοιχεία αυτά στη Βουλή διά του αρμόδιου εισαγγελέα. Μόνο η Βουλή έχει το δικαίωμα να αναστέλλει την ποινική δίωξη. 3)Αν για οποιονδήποτε λόγο , στον οποίο περιλαμβάνεται και η παραγραφή ,δεν περατωθεί η διαδικασία που αφορά πρόταση κατά Υπουργού ή Υφυπουργού , η Βουλή μπορεί ,ύστερα από αίτηση εκείνου που έχει κατηγορηθεί (ή των κληρονόμων του) να συστήσει με απόφαση της ειδική επιτροπή από βουλευτές και ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς για τον έλεγχο της κατηγορίας ,όπως ορίζει ο κανονισμός . Σύμφωνα με

την αναθεώρηση του άρθρου 86 : 1)Μόνο η Βουλή έχει το δικαίωμα να διώκει όσους διατελούν ή διετέλεσαν μέλη της Κυβέρνησης και τους Υφυπουργούς για αξιόποινες πράξεις ή παραλείψεις κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, όπως νόμος ορίζει. Η δίωξη αποφασίζεται από τη Βουλή με απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών ύστερα από διεξαγωγή προκαταρκτικής εξέτασης , η οποία διενεργείται από επιτροπή της, σύμφωνα με όσα ορίζονται στον κανονισμό της Βουλής. Με απόφαση της Βουλής η υπόθεση παραπέμπεται σε τακτική ανάκριση, που διενεργείται από αεροπαγίτη ,μετά το πέρας της οποίας εισάγεται σε Δικαστικό Συμβούλιο που αποτελείται από πέντε αεροπαγίτες , προκειμένου να αποφανθεί αν θα εκδοθεί απαλλακτικό ή παραπεμπτικό βούλευμα .Το ειδικό Δικαστήριο συγκροτείται από τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου ή το νόμιμο αναπληρωτή του ως πρόεδρο και δώδεκα αεροπαγίτες ,οι οποίοι κληρώνονται ,μαζί με έξι αναπληρωτές τους, από τον Πρόεδρο της Βουλής σε δημόσια συνεδρίαση μεταξύ όλων των αεροπαγιτών που έχουν διορισθεί πριν από την κατηγορία .Με τον ίδιο τρόπο κληρώνονται ο τακτικός ανακριτής και τα μέλη του Δικαστικού Συμβουλίου με ισάριθμους αναπληρωτές τους. Κατά τη διάρκεια της τακτικής ανάκρισης και ενώπιον του Δικαστικού Συμβουλίου και του Ειδικού Δικαστηρίου την κατηγορία εκπροσωπεί ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου ή ο νόμιμος αναπληρωτής του. Με το νόμο περί ευθύνης υπουργών ορίζονται οι διωκόμενες αξιόποινες πράξεις ή παραλείψεις ,η προθεσμία της Βουλής για την άσκηση του δικαιώματος δίωξης , καθώς και η διαδικασία από την παραπομπή σε τακτική ανάκριση έως την έκδοση της απόφασης του Ειδικού Δικαστηρίου . 2)Η απόφαση της Βουλής για τη δίωξη συνεπάγεται και την άρση της βουλευτικής ασυλίας για τα μέλη της Κυβέρνησης ή Υφυπουργούς που είναι βουλευτές για όσες πράξεις κατηγορούνται. 3)Αν κατά τη διεξαγωγή οποιασδήποτε εξέτασης ή ανάκρισης προκύψουν στοιχεία που μπορούν

,σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου για την ευθύνη των Υπουργών ,να θεμελιώσουν ευθύνη μέλους της Κυβέρνησης ή Υφυπουργού ,εκείνοι που ενήργησαν την εξέταση ή ανάκριση διαβιβάζουν ,όταν αυτή περατωθεί , τα στοιχεία αυτά στη Βουλή διά του αρμόδιου εισαγγελέα. 4)Αν για οποιονδήποτε λόγο ,στον οποίο περιλαμβάνεται και η παραγραφή ,παύσει η ποινική δίωξη ή δεν περατωθεί η διαδικασία που αφορά πρόταση κατά Υπουργού ή Υφυπουργού , η Βουλή μπορεί, ύστερα από αίτηση εκείνου που έχει κατηγορηθεί , να συστήσει με απόφασή της ειδική επιτροπή από βουλευτές και ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς για τον έλεγχο της κατηγορίας , όπως ορίζει ο Κανονισμός. Σύμφωνα με την παραπάνω τροποποιούμενη διάταξη του άρθρου 86 λοιπόν αντιλαμβανόμαστε ότι διατηρείται ακέραια η ευθύνη των υπουργών χωρίς καμία παραχώρηση προς το ευνοϊκότερο ,διαχωρίζεται με σαφήνεια το πολιτικό έργο που ανήκει στην Βουλή από το δικαστικό που ανήκει στην Δικαιοσύνη και εξασφαλίζονται οι απαραίτητες εγγυήσεις ώστε να αποφεύγονται οι αυθαίρετες παραπομπές υπουργών ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου. Πιο συγκεκριμένα όπως υποστηρίζει η αναθεωρημένη διάταξη του άρθρου 86 η δίωξη των μελών της Κυβερνήσεως και των Υφυπουργών παραμένει στην αρμοδιότητα της Βουλής ,η οποία αποφασίζει με την απόλυτη και όχι με αυξημένη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών. Απόρροια αυτού όμως είναι ότι η απόλυτη πλειοψηφία μπορεί κάλλιστα να οδηγήσει στην ατιμωρησία των υπουργών. Αυτό συμβαίνει κατά κύριο λόγο καθώς η θέσπιση αυξημένων πλειοψηφιών καθιστά σχεδόν αδύνατη την παραπομπή τυχόν ενόχων υπουργών και ουσιαστικά καταργεί την ποινική τους ευθύνη .Θα μπορούσε δηλαδή να ισχυριστεί κανείς ότι η διάταξη αυτή φθείρει και υπονομεύει τις υποψίες του λαού περί ατιμωρησίας των πολιτικών. Παράλληλα η νέα διάταξη του άρθρου 86 ορίζει ότι η Βουλή αποφασίζει την δίωξη μετά την διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασεως από επιτροπή της ,ώστε η σχετική

πρωτοβουλία της να στηρίζεται σε ενδείξεις μέχρι να παραπεμφθεί η υπόθεση σε τακτική ανάκριση που διενεργείται από αεροπαγίτη. Επιπροσθέτως καθιερώνει για πρώτη φορά την ενδιάμεση διαδικασία του δικαστικού συμβουλίου με σημαντικές αρμοδιότητες, αφού μετά το πέρας της ανακρίσεως η υπόθεση εισάγεται στο δικαστικό συμβούλιο , αποτελούμενο από πέντε αεροπαγίτες, που θα αποφασίσουν αν θα εκδώσουν απαλλακτικό ή παραπεμπτικό βούλευμα ,κατά την κοινή δικονομική διαδικασία. Αξιοπρόσεκτο είναι επίσης ότι η αναθεωρημένη διάταξη του άρθρου 86 αντικαθιστά τους βουλευτές-κατηγορούς με τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου ή το νόμιμο αναπληρωτή του ,τόσο κατά την διάρκεια της ανάκρισης όσο και μπροστά στο Ειδικό Δικαστήριο και στο ακροατήριο του Ειδικού Δικαστηρίου. Μπορούμε σε αυτό το σημείο να αντιληφθούμε την σημασία της νέας αυτής ρύθμισης καθώς η συμμετοχή κατηγορών βουλευτών της ίδιας ή διαφορετικής ιδεολογίας με τον κατηγορούμενο υπουργό συχνά ερμηνεύεται ως φιλική ή εχθρική προς αυτόν ,με άμεση συνέπεια να κλονίζεται η εμπιστοσύνη των πολιτών στην Δικαιοσύνη. Όλα τα παραπάνω λοιπόν συνιστούν το σημείο σύμπτωσης μεταξύ του πολιτικού χαρακτήρα της ευθύνης των μελών της Κυβέρνησης και της νομικής απόφασης όσον αφορά την δίωξή τους για συγκεκριμένες αξιόποινες πράξεις. Έτσι η άσκηση της δίωξης προϋποθέτει προκαταρκτική εξέταση της υπόθεσης που διενεργείται από επιτροπή της Βουλής εξασφαλίζοντας τον κοινοβουλευτικό χαρακτήρα του θέματος. Η σύσταση προανακριτικής επιτροπής απαιτεί απλή πλειοψηφία των παρόντων βουλευτών .Από τη στιγμή που θα ασκηθεί η ποινική δίωξη η υπόθεση περνά στα χέρια της τακτικής δικαιοσύνης χωρίς περαιτέρω ανάμειξη της Βουλής: η αλλαγή αυτή οριοθετείται με την αντικατάσταση του δικαιώματος της Βουλής ``να κατηγορεί`` ,σύμφωνα με την ισχύουσα διατύπωση του άρθρου 86 , σε εξουσία ``να διώκει``. Αξίζει να επισημάνουμε λοιπόν ότι η

τροποποίηση του άρθρου 86 συνιστά σοβαρή τομή στο θέμα της ευθύνης των υπουργών όσον αφορά τον ελληνικό χώρο.Εξασφαλίζεται με αυτή η συντεταγμένη μετάβαση από την πολιτική ευθύνη ενώπιον του Κοινοβουλίου στην ποινική ευθύνη ενώπιον των δικαστηρίων , χωρίς να παρακάμπτεται η προστασία της ελεύθερης πολιτικής δράσης που εξασφαλίζει η κοινοβουλευτική διαδικασία αλλά και χωρίς να εμπλέκεται η Δικαιοσύνη σε πολιτικές σκοπιμότητες που τελικά φθείρουν το κύρος της.

4) ΤΑ ΥΠΟΥΡΓΙΚΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ

Επιχειρώντας μια πρώτη προσέγγιση του θέματος καλό θα ήταν να ξεκινήσουμε από τον σημασιολογικό επικαθορισμό του.Υπουργικό αδίκημα λοιπόν είναι το κοινό πλημμέλημα ή κακούργημα ,το οποίο διαπράττεται από υπουργό κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Τα υπουργικά αδικήματα καλύπτονται από την ποινική ευθύνη των υπουργών και είναι κοινά πλημμελήματα και κακουργήματα του ποινικού δικαίου τα οποία έχουν τελεστεί από υπουργό . Τα υπουργικά αδικήματα διακρίνονται σε κοινά , δηλαδή σε αδικήματα που μπορούν να πραγματοποιηθούν από οποιονδήποτε , και σε ειδικά τα οποία διαπράττονται μόνο από πρόσωπα τα οποία διαθέτουν την υπουργική ιδιότητα.Παρόλαυτα όμως στο άρθρο 86 παρ.1 εδ. β Σ. Απαγορεύεται η θέσπιση ειδικών αδικημάτων δηλαδή εγκλημάτων που πραγματοποιούνται μόνο από υπουργούς .Απόρροια αυτού είναι ότι τα εγκλήματα είναι κοινά με την έννοια ότι διαπράττονται απο οποιονδήποτε.Συνεπώς τα υπουργικά αδικήματα δεν είναι ειδικά ,αλλά αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου που τελούνται από υπουργούς κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

5)Ο ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΕΥΘΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΩΝ (ν.3126/2003) .

5α)Πεδίο εφαρμογής του νόμου ν.3126/2003.

Ο νόμος ν.3126/2003 ρυθμίζει τα τελούμενα από υπουργό κατά την άσκηση των καθηκόντων του πλημμελήματα ή κακουργήματα .Τα εν λόγω υπουργικά πλημμελήματα ή κακουργήματα λοιπόν εκδικάζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού από το κατ' άρθρο 86 του Συντάγματος Ειδικό Δικαστήριο ,ακόμα και σε περίπτωση που ο Υπουργός έχει παύσει να έχει την ιδιότητα αυτή . Επιπροσθέτως ο νέος νόμος ορίζει ότι οι αξιόποινες πράξεις (πλημμελήματα ή κακουργήματα παρ.1) που δεν διεπράχθησαν κατά την άσκηση των καθηκόντων του Υπουργού ,δικάζονται από τα αρμόδια δικαστήρια σύμφωνα με τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα ,των ειδικών ποινικών νόμων και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (άρθρο 1 παρ3)καθώς και ότι οι τυχόν συμμετοχοί συμπαραπέμπονται και δικάζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού (άρθρο 1 παρ 2).Αξίζει να επισημανθεί λαμβάνοντας υπ' όψιν και το άρθρο 2 του ν.3126/2003 ,ότι όπου στον νόμο αυτό χρησιμοποιείται όρος "υπουργός " εννοείται μέλος της Κυβέρνησης ή Υφυπουργός . Παράλληλα όπου στον νέο νόμο χρησιμοποιείται ο όρος "συμμέτοχος " εννοείται α) ο συναυτουργός , ηθικός αυτουργός , άμεσος ή απλός συνεργός στην πράξη που αποδίδεται στον Υπουργό και β) ο φυσικός ή ηθικός αυτουργός ή ο άμεσος ή απλός συνεργός στην πράξη ,για την οποία αποδίδεται στον Υπουργό η κατηγορία του ηθικού αυτουργού , άμεσου ή απλού συνεργού(άρθρο 2 παρ.2)

5β)Το ζήτημα της παραγραφής.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου (Ν2509/1997) , που ίσχυσε από 19/6/1997 ως 19/3/2003⁶, οι συμμετοχοί σε πλημμελήματα ή κακουργήματα που τελούνται από Υπουργό (ή Υφυπουργό) κατά την ασκήση των καθηκόντων του⁷ κατηγορούνται και δικάζονται μαζί με τον Υπουργό⁸. Οι αξιόποινες πράξεις που αναφέρονται στην παρ.1 του άρθρου 2 ⁹ παραγράφονται μετά από πέντε έτη από την ημέρα που τελέστηκαν . Για τις πράξεις αυτές εφαρμόζονται οι κοινές διατάξεις του ουσιαστικού ποινικού δικαίου ,εκτος της παραγραφής , ενώ δικάζονται κατά την ειδική διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 86 του Σ. Και εξειδικεύει ο κάθε φορά συγκεκριμένος νόμος για την ποινική ευθύνη των Υπουργών. Αντίθετα σύμφωνα με το άρθρο 3 του ίδιου νόμου (2509/1997) οι αξιόποινες πράξεις που είναι άσχετες με τα καθήκοντα του υπουργού (ή Υφυπουργού) εκδικάζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας από τα αρμόδια ποινικά δικαστήρια και παραγράφονται σύμφωνα με τις κοινές διατάξεις που ορίζουν την παραγραφή των πράξεων αυτών. Από την άλλη πλευρά ο νέος νόμος 3126/2003 που αντικατέστησε το Ν.2509/1997 ,μετά την αναθεώρηση του άρθρου 86 του Συντάγματος

6)οπότε τέθηκε σε εφαρμογή ο νέος νόμος 3126/2003.

7) άρθρο 2 παρ.1

8)άρθρο 2 παρ.2

9) σε συνδυασμό με την παράγραφο 1 του άρθρου 1 του ίδιου νόμου (Ν 2509/1997)

του 2001, ορίζει , το ίδιο με τον νόμο 2509/1997 , ότι δηλαδή οι συμμετέχοντες σε πλημμελήματα ή κακουργήματα που τελούνται από Υπουργό (ή Υφυπουργό) κατά την άσκηση των καθηκόντων του κατηγορούνται και δικάζονται υποχρεωτικά μαζί με τον υπουργό εφόσον έχει ασκηθεί εναντίον του ποινική δίωξη .Επιπλέον αναστολή ή ανάκληση της δίωξης (με απόφαση της Βουλής) καλύπτει και τους συμμετέχοντες.Αν παρόλαυτα η Βουλή δεν ασκήσει ποινική δίωξη ή αποφασίσει να μην ασκήσει δίωξη μετά την υποβολή σε αυτήν του σχετικού πορίσματος , η δικαιοδοσία των τακτικών ποινικών δικαστηρίων δεν θίγεται ως προς τους συμμετέχοντες ,επομένως ως προς αυτούς παύουν να έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του ειδικού νόμου περί ευθύνης των υπουργών. Κατά το νέο νόμο 3126/2003 οι αξιόποινες πράξεις των υπουργών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους παραγράφονται αφού συμπληρωθούν πέντε έτη από την μέρα που τελέστηκαν .Η παραγραφή αυτή αναστέλλεται όσο διαρκεί η βουλευτική περίοδος κατά την οποία τελέστηκε η πράξη .Η ίδια παραγραφή δεν αναστέλλεται αν στο ενδιάμεσο διάστημα έχει εκδοθεί απόφαση της Βουλής για την άσκηση ποινικής δίωξης ,ή όσο διαρκεί η κυρία διαδικασία ή όσο ισχύει η απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής για την αναστολή της δίωξης της προδικασίας ή της κυρίας διαδικασίας ¹⁰.Γενικότερα όμως σε κάθε περίπτωση η παραγραφή επέρχεται με την συμπλήρωση δέκα ετών από την τέλεση της πράξης.

10)κατά το άρθρο 6 παρ. 5 Ν3126/2003

Επιπλέον ο ν.3126/2003 ρυθμίζει για πρώτη φορά το ζήτημα της προθεσμίας μέσα στην οποία η Βουλή μπορεί να ασκήσει δίωξη κατά Υπουργών και Υφυπουργών για ποινικά αδικήματα που τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, σε αντίθεση με το νόμο 2509/1997 ο οποίος δεν περιείχε αντίστοιχη ρύθμιση για την αποσβεστική προθεσμία εντός της οποίας η Βουλή δικαιούνταν να ασκήσει δίωξη κατά Υπουργών ,αλλά διάταξη μόνο για την παραγραφή των υπουργικών αδικημάτων (άρθρο 4ν.2509/1997).Πιο συγκεκριμένα ο ν.3216/2003 προβλέπει και αποσβεστική προθεσμία του δικαιώματος της Βουλής να διώξει τον Υπουργό ¹¹ .Η Βουλή οφείλει να ασκήσει την δίωξη μέχρι το τέλος της δεύτερης τακτικής συνόδου της βουλευτικής περιόδου που αρχίζει μετά την τέλεση του αδικήματος . Αν όμως ως τότε η Βουλή δεν αποφασίσει να ασκήσει ποινική δίωξη κατά του υπουργού , το αξιόποινο των πράξεών του εξαλείφεται . Συνδυάζοντας τις παραπάνω διατάξεις συνάγεται ότι η πάροδος της αποσβεστικής προθεσμίας εξαλείφει το αξιόποινο των πράξεων των υπουργών (και υφυπουργών) και μόνο αυτών , όχι όμως και των συμμετόχων , οι οποίοι δικάζονται μαζί με τους υπουργούς (άρθρο 7 παρ.1 Ν.3126/2003) μόνο αν έχει ασκηθεί ποινική δίωξη κατά των τελευταίων , προκειμένου να υπάρξει ολοκληρωμένη δικαστική κρίση και να αποφευχθεί η έκδοση αντιφατικών αποφάσεων. Αντίθετα όμως , η ειδική πενταετής παραγραφή των αξιόποινων πράξεων των Υπουργών καταλαμβάνει και τους συμμετόχους , αφού αυτή η παραγραφή δεν έχει σχέση με ενέργειες της Βουλής ,αλλά αποτελεί αντικειμενικά ζήτημα χρόνου.

11) σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 86 παρ. 3 εδ. Έ του Συντάγματος.

Το αξιόποινο του συμμετόχου επιβιώνει μετά την εξάλειψη του αξιόποινου του υπουργού ,λόγω αποσβεστικής προθεσμίας γιατί αυτή αναφέρεται στο πρόσωπο του υπουργού και ισχύει μόνο γι' αυτόν . Δεν επιβιώνει όμως και μετά την παραγραφή της πράξης του υπουργού ,γιατί αυτή ορίζεται από το νόμο και δεν εξαρτάται από οποιαδήποτε ενέργεια της Βουλής 12.Ο λόγος για τον οποίο θεσπίζεται η σύντομη παραγραφή των πλημμελημάτων και κακουργημάτων των υπουργών (πενταετία σε κάθε περίπτωση) ανάγεται σε γενική (για όλες τις περιπτώσεις) πολιτική σκοπιμότητα να εκδικάζονται γρήγορα και να μην παρατείνεται επί πολύ η δικαστική εκκρεμότητα για τις πράξεις αυτές κάτι που πλήττει την πολιτική ζωή του τόπου. Είναι χρήσιμο να τονιστεί ότι η παραγραφή δεν αφορά τα πρόσωπα ,αλλά τις πράξεις .Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο με την αποσβεστική προθεσμία του δικαιώματος της Βουλής να ασκήσει ποινική δίωξη (άρθρο 3 παρ.2 Ν3126/2003) η οποία δεν συνδέεται με την γενική εκτίμηση του νομοθέτη , αλλά με ενέργειες και εκτιμήσεις ad hoc κάθε φορά της Βουλής ,οι οποίες αναφέρονται σε συγκεκριμένη και αναγκαία προς το πρόσωπο του υπουργού σκοπιμότητα η οποία συνδέεται με την άσκηση ή μη της ποινικής δίωξης. Απέναντι στην προβληματική ίσως διάταξη του άρθρου 7 παρ.3 του Ν3126/2003, ότι αν η Βουλή δεν ασκήσει τελικά δίωξη ``δεν θίγεται ως προς τους συμμετόχους η δικαιοδοσία των τακτικών ποινικών δικαστηρίων , ως προς τους οποίους στην περίπτωση αυτή παύουν να έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του νόμου αυτού ``

12)πρβλ. Τους προβληματισμούς Ν. Μπιτζιλέκη, Η συμμετοχική πράξη , σελ.331 επ.,σελ. 336.Βλ. Και Ν. Ανδρουλάκη , Γύρω από την ποινική ευθύνη των υπουργών , σελ. 83, υπό το διαφορετικό πάντως νομοθετικό καθεστώς του Ν 802/1971.

τονίζεται ότι η διάταξη αναφέρεται στη διαδικασία εκδίκασης και συνεπώς στις σχετικές με αυτήν διατάξεις του ειδικού νόμου για την ευθύνη των υπουργών και όχι στην ουσιαστική διάταξη για την παραγραφή. Υπάρχει μια γενικότερη διχογνωμία για το αν η παράταση της αποσβεστικής προθεσμίας καταλαμβάνει και πράξεις που τελέστηκαν πριν από την θέση της σε ισχύ. Ερωτάται δηλαδή αν με τη διάταξη της υποπαραγράφου 2 παρ.3 του άρθρου 86 Σ., ήταν δυνατόν η αποσβεστική προθεσμία να παραταθεί έως την λήξη της δεύτερης συνόδου της βουλευτικής περιόδου που ακολούθησε την τέλεση του αδικήματος. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι μάλλον αρνητική και αυτό συμβαίνει διότι πρώτα απ' όλα η νέα ρύθμιση του άρθρου 86 Σ. Δεν ερμηνεύεται ποτέ αυτοτελώς, αλλά μόνο σε συνάρτηση με τις συνταγματικές διατάξεις που ρυθμίζουν αντίστοιχα ζητήματα καθώς και με τις αντίστοιχες συνταγματικές αρχές. Συνεπώς έχοντας ως αντικείμενο ένα ζήτημα ποινικού δικαίου η διάταξη της δεύτερης υποπαραγράφου της παρ.3 του άρθρου 86 Σ, για την αποσβεστική προθεσμία δεν μπορεί να ερμηνευθεί ανεξάρτητα από την θεμελιώδη διάταξη της παρ.1 του άρθρου 7Σ, το οποίο θέτει το θεμέλιο του ισχύοντος ποινικού δικαίου και καθιερώνει έτσι την αρχή της νομιμότητας των εγκλημάτων και των ποινών. Στην προκειμένη λοιπόν περίπτωση το άρθρο 86 Σ είναι *lex specialis* μόνο σε ότι αφορά την αρμοδιότητα για δίωξη και εκδίκαση των υπουργικών αδικημάτων, καθώς επίσης και για τα αντίστοιχα δικονομικά ζητήματα, όχι όμως και για τις θεμελιώδεις αρχές, όπως η αρχή του *nullum crimen nulla poena sine lege*. Παράλληλα ανεξάρτητα από το άρθρο 7 παρ.1 Σ, την αρχή της νομιμότητας των εγκλημάτων και των ποινών καθιερώνει και η ΕΣΔΑ ΔΕΙΚΤΗΣ, η οποία όπως ερμηνεύεται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των

Δικαιωμάτων του Ανθρώπου , αποκλείει την αναδρομικότητα των ποινικών νόμων .Συνεπώς ακόμα και αν ήθελε να ερμηνευθεί ως εισάγουσα αναδρομική ρύθμιση ουσιαστικού ποινικού δικαίου , η νέα ρύθμιση της δεύτερης υποπαραγράφου της παρ.3 του άρθρου 86 Σ, θα παραβίαζε το άρθρο 7 παρ.1 της ΕΣΔΑ και θα έθετε ζήτημα διεθνούς ευθύνης της χώρας. Απόρροια λοιπόν των παραπάνω όσον αφορά τα επίμαχα αδικήματα είναι ότι σε ό,τι αφορά όσα τελέσθηκαν πριν από τις εκλογές της 9ης Απριλίου 2000 , το αξιόποινό τους έχει εξαλειφθεί από την λήξη της Α Συνόδου της Βουλής που προέκυψε από τις εκλογές της ΄Ζ Αναθεωρητικής Βουλής (Οκτώβριος 2001).Όσο για τα αδικήματα που διεπράχθησαν μετά τις εκλογές της 9ης Απριλίου 2000 , το αξιόποινό τους εξαλείφεται με την λήξη της Α Συνόδου της Βουλής που προέκυψε από τις εκλογές της 7ης Μαρτίου 2004 δηλαδή το αργότερο τον Οκτώβριο του 2005 ,οπότε η Βουλή αυτή θα συνέλθει αυτοδικαίως σε ΄Β τακτική Σύνοδο σύμφωνα με το άρθρο 64 παρ.1 Σ.

5γ)Η διαδικασία με την οποία διώκονται ποινικά οι Υπουργοί.

Αρμόδια για την άσκηση ποινικής δίωξης τόσο στους Υπουργούς όσο και στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας είναι αποκλειστικά και μόνο η Βουλή με απόφαση που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών .Έτσι η Βουλή παραμένει η μόνη αρμόδια να απαγγείλει κατηγορία κατά Υπουργού (ή πρώην υπουργού) για αδίκημα που διέπραξε κατά την τέλεση των καθηκόντων του. Στην κοινοβουλευτική αυτή διαδικασία περιέχονται τα εξής στάδια :α)η πρόταση κατηγορίας β)η προανάκριση γ)η παραπομπή σε δίκη. Όπως έχουμε αναφέρει επανειλημμένα προκαταρκτική εξέταση , ποινική δίωξη προανάκριση ή ανάκριση κατά Υπουργού για αδικήματα

(πλημμελήματα ή κακουργήματα)που διέπραξε κατά την άσκηση των καθηκόντων του δεν είναι επιτρεπτή χωρίς να μεσολαβήσει απόφαση της ολομέλειας της Βουλής. Παρόλαυτά όμως αν στο πλαίσιο άλλης διοικητικής ή προανακριτικής εξέτασης , προανάκρισης ή ανάκρισης προκύψουν στοιχεία τα οποία σχετίζονται με αδικήματα Υπουργών ,τότε αυτά πρέπει να διαβιβάζονται οπωσδήποτε στη Βουλή από αυτόν που ενεργεί την εξέταση ή την ανάκριση. Όσον αφορά το πρώτο μέρος της κοινοβουλευτικής διαδικασίας οι βουλευτές προτάσσουν άσκηση δίωξης κατά μέλους της Κυβέρνησης ή Υφυπουργού .Η παραπάνω πρόταση κατηγορίας θα πρέπει να περιέχει σαφώς τις πράξεις και παραλείψεις των Υπουργών που θα πρέπει να τιμωρηθούν καθώς και τις διατάξεις που παραβιάστηκαν. Σ' αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι η πρόταση κατηγορίας θα πρέπει να είναι υπογεγραμμένη από τριάντα τουλάχιστον βουλευτές. Το δεύτερο στάδιο της κοινοβουλευτικής διαδικασίας περί ποινικής δίωξης των Υπουργών είναι το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης. Κατά το στάδιο αυτό η Βουλή στρέφεται στην συζήτηση της πρότασης κατηγορίας με σκοπό τη λήψη απόφασης για τη διεξαγωγή ή όχι προκαταρκτικής εξέτασης .Αν η Βουλή αποφασίσει την μη πραγματοποίηση προκαταρκτικής εξέτασης ,αν δηλαδή απορρίψει την πρόταση άσκησης δίωξης, δεν είναι δυνατόν να υποβληθεί νέα πρόταση η οποία θα βασίζεται στα ίδια πραγματικά στοιχεία (άρθρο 5 παρ.5).Κατά τη διάρκεια της συζήτησης είναι επιτρεπτή η παρουσία του προσώπου ,κατά του οποίου στρέφεται η κατηγορία , ενώπιον της Βουλής ,με σκοπό να ακουστούν οι προτάσεις του. Επιπλέον διενεργείται μυστική ψηφοφορία , που ισχύει για όλα τα ζητήματα του άρθρου 86 του Σ. Εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι στην ψηφοφορία δεν συμμετέχει εκείνος κατά του οποίου στρέφεται η κατηγορία ,αν είναι βουλευτής. Αφού υποβληθεί το

παραπάνω αίτημα στο Προεδρείο , η Βουλή με απόφαση που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών ,συγκροτεί σύμφωνα με τον κανονισμό της , ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή για τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης , άλλως η πρόταση απορρίπτεται ως προδήλως αβάσιμη. Στην περίπτωση που η Βουλή αποφασίσει προανάκριση ορίζεται μεταξύ των βουλευτών 12μελής επιτροπή για τη διενέργειά της. Συγχρόνως ορίζεται και η προθεσμία κατά την οποία πρέπει να υποβληθεί το πόρισμα το οποίο επιβάλλεται να είναι αιτιολογημένο και να περιέχει και την άποψη της μειοψηφίας . Το πόρισμα της προανακριτικής επιτροπής καθώς και το σχετικό αποδεικτικό υλικό υποβάλλονται στον Πρόεδρο της Βουλής , τυπώνονται και διανέμονται στους βουλευτές. Το πόρισμα εισάγεται προς συζήτηση στην ολομέλεια της Βουλής σύμφωνα με τον Κανονισμό της . Το στάδιο της παραπομπής σε δίκη του κατηγορούμενου Υπουργού αρχίζει με τη συζήτηση του πορίσματος της προανακριτικής επιτροπής. Κατά τη διάρκεια της γενικής αυτής συζήτησης , συζητείται η πρόταση για την παραπομπή ή όχι σε δίκη των προσώπων σύμφωνα με το πόρισμα της προανακριτικής επιτροπής. Βαρυσήμαντο ρόλο για την τελική απόφαση της Βουλής υπέχει η διεξαγωγή μυστικής ψηφοφορίας ,μετά τη λήξη της συζήτησης ,για την πρόταση της προανακριτικής επιτροπής και χωριστά για κάθε καταγγελλόμενη πράξη ή παράλειψη. Στη συνέχεια η Βουλή αποφασίζει για την άσκηση ή μη ποινικής δίωξης με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών. Η απόφαση για την άσκηση ποινικής δίωξης πρέπει να καθορίζει και να εξειδικεύει την αξιόποινη πράξη και την ποινική διάταξη που την προβλέπει και λειτουργεί ως άρση της ασυλίας ,εάν ο Υπουργός διαθέτει και την βουλευτική ιδιότητα . Αν η Βουλή αποφασίσει την παραπομπή του κατηγορουμένου σε δίκη ,τότε εκλέγει επιτροπή από βουλευτές

(αποτελείται από πέντε τακτικά και αναπληρωματικά μέλη) ,οι οποίοι θα υποστηρίξουν την κατηγορία ενώπιον του Υπουργοδικείου (άρθρο 86) και προχωρεί σε κλήρωση δώδεκα τακτικών και έξι αναπληρωματικών μελών αυτού του δικαστηρίου. Οι τυχόν συμμετοχοί κατά την άσκηση ποινικής δίωξης κατά Υπουργού εφεξής κατηγορούνται και δικάζονται μαζί με τον Υπουργό. Οι συμμετοχοί καλύπτονται και σε περίπτωση αναστολής της ποινικής δίωξης αλλά και σε περίπτωση ανάκλησης της δίωξης με ρητή απόφαση της Βουλής. Σε περίπτωση που η Βουλή απορρίψει ως εντελώς αβάσιμη την πρόταση για την άσκηση ποινικής δίωξης ή αποφασίσει να μην ασκήσει δίωξη , δεν τίγεται ως προς τους συμμετόχους η δικαιοδοσία των τακτικών ποινικών δικαστηρίων , στην περίπτωση των οποίων (των συμμετόχων) παύουν να έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του νόμου αυτού. Μετά την απόρριψη από την ολομέλεια της πρότασης για την άσκηση ποινικής δίωξης , νέα πρόταση που αφορά τα ίδια πρόσωπα και τις ίδιες πράξεις είναι σε κάθε περίπτωση απαράδεκτη. Επιπλέον η Ολομέλεια της Βουλής , αν το προτείνουν εγγράφως τριάντα τουλάχιστον βουλευτές , μπορεί με απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών , να αποφασίζει οποτεδήποτε την ανάκληση της απόφασης της για την άσκηση ποινικής δίωξης ή την αναστολή της δίωξης της προδικασίας ή της κυρίας διαδικασίας.

5δ) Η προδικασία

Ο Πρόεδρος της Βουλής , μετά την άσκηση δίωξης κληρώνει σε δημόσια συνεδρίαση της ολομέλειας της Βουλής πέντε τακτικά και τρία αναπληρωματικά μέλη για την συγκρότησή του σύμφωνα με το άρθρο

86 παρ. 4 του Συντάγματος , Δικαστικού Συμβουλίου. Στην ίδια συνεδρίαση κληρώνονται και αυτός που ασκεί τα καθήκοντά του εισαγγελέα του Συμβουλίου και ο αναπληρωτής του , από τα μέλη της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου. Τα τακτικά και αναπληρωματικά μέλη του Συμβουλίου και ο εισαγγελέας ,με τον αναπληρωτή του , κληρώνονται μεταξύ των μελών των δύο ανώτατων δικαστηρίων και της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου , που έχουν διοριστεί ή προαχθεί στο βαθμό που κατέχουν πριν από την υποβολή πρότασης για άσκηση δίωξης. Η απόφαση της ολομέλειας της Βουλής για την άσκηση ποινικής δίωξης έχει τον χαρακτήρα της γραπτής παραγγελίας , σύμφωνα με το άρθρο 246 του ΚΠΔ για τη διενέργεια κύριας ανάκρισης. Μετά από απόφασή του το Συμβούλιο ορίζει ως ανακριτή ένα από τα μέλη του που ανήκει στον Άρειο Πάγο. Στον ανακριτή διαβιβάζεται η δικογραφία ,καθώς και όσες δικογραφίες έχουν σχηματιστεί κατά τυχόν συμμετόχων. Σε περίπτωση κρίσης ζητημάτων που ανακύπτουν κατά την ανάκριση ή την περάτωση της ανάκρισης ,απαγορεύεται η συμμετοχή του ανακριτή στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου , στις οποίες αντί αυτού μετέχει αναπληρωματικό μέλος. Ο ανακριτής δικαιούται και οφείλει να επεκτείνει την δίωξη και κατά των συμμετόχων που δεν αναφέρονται στην απόφαση της Βουλής για την δίωξη. Η δικογραφία, μετά το τέλος της κυρίας ανάκρισης , διαβιβάζεται στον εισαγγελέα του Δικαστικού Συμβουλίου , ο οποίος μπορεί να επιστρέψει την δικογραφία στον ανακριτή με σκοπό να συμπληρώσει την ανάκριση ή να υποβάλει την δικογραφία με πρότασή του στο Συμβούλιο. Το βούλευμα του Δικαστικού Συμβουλίου δεν υπόκειται σε κανένα ένδικο μέσο και ο πρόεδρος φροντίζει να επιδοθεί στον κατηγορούμενο και στον Πρόεδρο της Βουλής μέσα σε προθεσμία δέκα ημερών από την έκδοσή του. Το βούλευμα επιδίδεται και στον εισαγγελέα του Ειδικού Δικαστηρίου μέσα σε προθεσμία δέκα ημερών από την συγκρότηση του Ειδικού

Δικαστηρίου. Η λήξη της προδικασίας πραγματοποιείται με την έκδοση βουλεύματος.

5ε) ΕΙΔΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

Το Ειδικό Δικαστήριο αρμόδιο για υποθέσεις ποινικής ευθύνης των Υπουργών (παλαιότερα γνωστό και ως Υπουργοδικείο) είναι ένα ειδικό δικαστήριο ¹³.

Η αρμοδιότητά του όμως καθορίζεται γενικά και αφηρημένα με νόμο και αφορά απεριόριστο αριθμό μελλοντικών υποθέσεων). Η συγκρότηση και η αρμοδιότητα του ρυθμίζονται στο άρθρο 86 παρ. 4 του Συντάγματος .Το δικαστήριο αυτό έχει αποκλειστική αρμοδιότητα να εκδικάζει ποινικά αδικήματα (πλημμελήματα ,κακουργήματα) που τελέστηκαν από Υπουργούς και Υφυπουργούς κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Επίσης σε αυτό το δικαστήριο παραπέμπεται και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας για τα εγκλήματα της εσχάτης προδοσίας και την πρόθεση παραβίασης του Συντάγματος. Το δικαστήριο αυτό δεν θα πρέπει να συγχέεται με το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο ¹⁴.

13) Ειδικό Δικαστήριο ονομάζεται το δικαστήριο το οποίο δε συνεδριάζει μόνιμα (τα μέλη του δεν είναι μόνιμα και αποκλειστικά απασχολούμενα σε αυτό) αλλά συνέρχεται μόνο για να δικάσει ορισμένο είδος υποθέσεων.

14) Το ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο είναι ένα ειδικό δικαστήριο . Προβλέπεται από το άρθρο 100 του Συντάγματος και έχει ειδική αρμοδιότητα να κρίνει το κύρος των βουλευτικών εκλογών, την έκπτωση του βουλευτή από το αξίωμά του ή να αίρει συγκρούσεις μεταξύ των τριών ανώτατων δικαστηρίων της χώρας. Το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο δεν θα πρέπει να συγχέεται με το Ειδικό δικαστήριο του άρθρου 86 του Συντάγματος που δικάζει υποθέσεις ποινικής ευθύνης των Υπουργών.

Το Υπουργοδικείο λοιπόν παλαιότερα από τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου ως πρόεδρο και από δώδεκα τακτικούς και έξι αναπληρωματικούς δικαστές μεταξύ όλων των αεροπαγιτών και προέδρων εφετών που είχαν προαχθεί πριν από την κατηγορία, οι οποίοι κληρώνονταν από τον Πρόεδρο της Βουλής σε δημόσια συνεδρίαση της Βουλής. Εξαίρεση αποτελούσαν το πρώτο Σύνταγμα του 1844 και τα Συντάγματα του 1925 και 1927, τα οποία προέβλεπαν την εκδίκαση των εγκλημάτων των Υπουργών όχι από ειδικό δικαστήριο αλλά από τη Γερουσία. Μετά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001 το "Ειδικό Δικαστήριο" συγκροτείται από έξι μέλη του Συμβουλίου της Επικρατείας και επτά μέλη του Αρείου Πάγου που κληρώνονται από τον Πρόεδρο της Βουλής. Πρόεδρος ορίζεται ο ανώτερος σε βαθμό και μεταξύ ισόβαθμων ο αρχαιότερος από τα μέλη του Αρείου Πάγου. Η αλλαγή στη σύνθεση του δικαστηρίου με τη συμπερίληψη μελών του Συμβουλίου της Επικρατείας και την ταυτόχρονη αφαίρεση των Προέδρων Εφετών από την κληρωτίδα αιτιολογήθηκε με τη φύση των αδικημάτων που θα κληθεί το δικαστήριο να δικάσει ¹⁵. Τα αδικήματα των Υπουργών τελούνται κατά την άσκηση της εκτελεστικής λειτουργίας.

15) Βλ. Ομιλία του εισηγητή της πλειοψηφίας Ευάγγελου Βενιζέλου στην Ολομέλεια της Βουλής κατά την αναθεώρηση του άρθρου 86 του Συντάγματος στις 21 Φεβρουαρίου 2001.

Οι διοικητικοί δικαστές (μέλη του Συμβουλίου της Επικρατείας) έχουν μεγαλύτερη πείρα στον έλεγχο της εκτελεστικής εξουσίας, αφού αυτή είναι η αποστολή τους. Η συμμετοχή τους στη σύνθεση θα καταστήσει το δικαστήριο αρτιότερο για να κρίνει τέτοιες πράξεις. Η πλειοψηφία των μελών και ο πρόεδρος εξακολουθούν να προέρχονται πάντως από τον Άρειο Πάγο, λόγω της εξοικείωσης των Αεροπαγιτών με ποινικές δίκες. Πριν τη συνταγματική μεταρρύθμιση η Βουλή όριζε και τρεις Βουλευτές με τους αναπληρωτές τους ως κατηγορούς στο Ειδικό Δικαστήριο. Μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος καθήκοντα εισαγγελέα στο Ειδικό Δικαστήριο ασκεί μέλος της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου που κληρώνεται μαζί με τον αναπληρωτή του. Η μεταρρύθμιση είχε σκοπό την πλήρη απεμπλοκή της Βουλής από τη δίκη και την αποφυγή εκμετάλλευσής της για πολιτικούς λόγους. Η ανάθεση της εκπροσώπησης του νόμου σε εισαγγελέα εγγυάται την αμεροληψία και την ευθυκρισία της κατηγορούσας αρχής. Όπως ειπώθηκε και παραπάνω η Βουλή είναι το μόνο αρμόδιο όργανο που μπορεί να απαγγείλει κατηγορία κατά Υπουργού για αδίκημα που διέπραξε. Την απόφασή της αυτή μπορεί να την ανακαλέσει οποτεδήποτε σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας. Μετά την άσκηση της δίωξης στο πλαίσιο του Ειδικού Δικαστηρίου λειτουργεί μετά τη συνταγματική αναθεώρηση Δικαστικό Συμβούλιο που συγκροτείται για κάθε υπόθεση από δύο μέλη του Συμβουλίου της Επικρατείας και τρία μέλη του Αρείου Πάγου και το οποίο εποπτεύει την ποινική προδικασία της συγκεκριμένης υπόθεσης. Τα μέλη του Δικαστικού Συμβουλίου είναι άλλα από τα μέλη του Ειδικού Δικαστηρίου. Με απόφαση του Δικαστικού Συμβουλίου ορίζεται ένα από τα μέλη του που ανήκει στον Άρειο Πάγο ως ανακριτής. Με αυτόν τον τρόπο η υπόθεση

φτάνει ώριμη προς εκδίκαση στο ακροατήριο. Η προδικασία λήγει με την έκδοση βουλεύματος . Αν εκδοθεί βούλευμα που παραπέμπει Υπουργό στο ακροατήριο του Ειδικού Δικαστηρίου , ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας προχωρεί στην κλήρωση ,ενώπιον της ολομέλειας της Βουλής δεκατριών τακτικών και έξι αναπληρωματικών μελών για την συγκρότησή του κατά το άρθρο 86 παρ. 4 του Συντάγματος Ειδικού Δικαστηρίου. Από τα έξι αναπληρωματικά μέλη του Ειδικού Δικαστηρίου ,τρία προέρχονται από τον Άρειο Πάγο και τρία από το Συμβούλιο της Επικρατείας . Σε περίπτωση κωλύματος για οποιαδήποτε αιτία κάποιου μέλους του Ειδικού Δικαστηρίου , η αντικατάστασή του πραγματοποιείται από αναπληρωματικό μέλος το οποίο προέρχεται από το ίδιο ανώτατο δικαστήριο. Η λήξη της βουλευτικής περιόδου ή η διάλυση της Βουλής αναστέλλουν την έναρξη ή την πρόοδο της δίκης μέχρι τη συγκρότηση της νέας Βουλής σε σώμα . Ο Πρόεδρος του Ειδικού Δικαστηρίου λαμβάνοντας το πρακτικό της Βουλής ορίζει τη δικάσιμο σε χρονικό διάστημα από σαράντα έως εξήντα μέρες από την έκδοση της πράξης τον τόπο που θα συνεδριάσει το Ειδικό Δικαστήριο καθώς και τον κατάλογο των μαρτύρων (κατηγορίας και υπεράσπισης) που θα εξεταστούν . Σε περίπτωση όμως που ο κατηγορούμενος στην αλλοδαπή ή υπάρχει αμφιβολία όσον αφορά την διαμονή του , η δικάσιμος ορίζεται σε χρονικό διάστημα από εξήντα έως ενενήντα μέρες από την έκδοση της πράξης. Στη συνέχεια η πράξη γίνεται γνωστή στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας καθώς και στον Εισαγγελέα του Ειδικού Δικαστηρίου μέσα σε χρονικό διάστημα των δέκα ημερών από την έκδοσή της. Ο κατηγορούμενος δικαιούται να μην εμφανισθεί στο ακροατήριο αλλά να εκπροσωπηθεί σε περίπτωση που το ζητήσει ο ίδιος , με τρεις το πολύ συνηγόρους που διορίζονται με απλή έγγραφη εντολή του , ενώ αν ο κατηγορούμενος δεν εμφανιστεί δικάζεται σα να είναι παρών. Τα αναπληρωματικά μέλη είναι παρών σε

όλη την διάρκεια της συζήτησης και αναπληρώνουν τα τακτικά μέλη τα οποία μπορεί και να αποχωρήσουν πριν από την έκδοση της απόφασης, σύμφωνα με την σειρά που κληρώθηκαν. Τυχόν απουσία αναπληρωματικού μέλους δεν επηρεάζει την σύνθεση του δικαστηρίου. Παρόλαυτα παρών σε όλη την διάρκεια της δίκης θα πρέπει να είναι όποιος καλείται να αντικαταστήσει τακτικό μέλος που αποχώρησε αλλιώς καλείται ο επόμενος. Πιο συγκεκριμένα ο Πρόεδρος του Ειδικού Δικαστηρίου αναπληρώνεται από το επόμενο σε αρχαιότητα μέλος του Αρείου Πάγου που κληρώθηκε ως τακτικό μέλος. Επιπροσθέτως θα πρέπει να τονιστεί ότι στο Ειδικό Δικαστήριο δεν επιτρέπεται να ασκηθεί πολιτική αγωγή. Αίτηση εξαίρεσης, μια φορά ή διαδοχικά, για περισσότερους από έξι δικαστές ή για περισσότερα από τρία μέλη που προέρχονται από το ίδιο ανώτατο δικαστήριο δεν είναι επιτρεπτή. Οι δικαστές των οποίων ζητείται η εξαίρεση αναπληρώνονται από ίσο αριθμό αναπληρωματικών δικαστών, οι οποίοι προέρχονται από το ίδιο ανώτατο δικαστήριο. Σε περίπτωση που ζητηθεί εξαίρεση του προέδρου την θέση του κατά την εκδίκαση της αίτησης καταλαμβάνει ο νόμιμος αναπληρωτής του. Αν ζητηθεί και αυτού η εξαίρεση, την θέση του Προέδρου τότε καταλαμβάνει ο επόμενος κατά σειρά αρχαιότητας αεροπαγίτης. Δεν είναι όμως επιτρεπτή η εξαίρεση συγχρόνως και του τακτικού και του αναπληρωτή εισαγγελέα. Η απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου είναι αμετάκλητη και εκτελείται με επιμέλεια του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών. Δεν είναι δυνατόν να επαναληφθεί η διαδικασία σε βάρος του κατηγορούμενου. Παρόλαυτα αν υπάρχει περίπτωση επανάληψης της διαδικασίας υπέρ του καταδικασμένου για τους λόγους που προβλέπονται στον ΚΠΔ εφαρμόζονται αντίστοιχα οι διατάξεις των παραγράφων 2,3,4 του άρθρου 5 και 1,2 του άρθρου 6 του ίδιου νόμου. Η αντίστοιχη αίτηση υποβάλλεται από τα πρόσωπα τα οποία ορίζει ο ΚΠΔ ή από τριάντα βουλευτές.

Εάν αυτή γίνει δεκτή , η Βουλή ενεργεί όσα προβλέπονται στο άρθρο 12 του ίδιου νόμου και πραγματοποιείται επανάληψη της δίκης στο ακροατήριο του Ειδικού Δικαστηρίου. Σε περίπτωση που η διαδικασία δεν ολοκληρώθηκε με τους δικαστές που κληρώθηκαν , η δίκη επαναλαμβάνεται με νέα σύνθεση . Σε αυτή τη φάση η Βουλή ,με πρωτοβουλία του Προέδρου της ,ενεργεί όσα προβλέπονται στο άρθρο 12 ν.3126/2003. Όσον αφορά τις ποινές που επιβάλλονται σε Υπουργό για πλημμελήματα αυτές είναι κυρίως χρηματικές ενώ ως προς τα κακουργήματα εφαρμόζονται οι κοινές διατάξεις. Μολαταύτα τονίζεται ότι στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων δεν επιβάλλεται σε Υπουργό αν καταδικαστεί για πλημμέλημα σύμφωνα με το άρθρο 61 του Ποινικού Κώδικα. Η διαδικασία περί ευθύνης Υπουργών έχει κινηθεί ως τώρα από συστάσεως του νεοελληνικού κράτους δεκαπέντε φορές .

5ε)Οι υποθέσεις του Ειδικού Δικαστηρίου

Το Ειδικό Δικαστήριο έχει εκδικάσει συνολικά τέσσερις υποθέσεις : τα Σιμωνιακά το 1875, το σκάνδαλο Χατζηπάνου το 1951 και κατά τη μεταπολίτευση (με την παλαιά του συγκρότηση) το σκάνδαλο με το γιουγκοσλαβικό καλαμπόκι το 1990 και το σκάνδαλο Κοσκωτά το 1992. Έχουν καταδικαστεί οχτώ πρώην Υπουργοί και Υφυπουργοί και έχει αθωωθεί ένας πρώην πρωθυπουργός .Οι συχνές παραπομπές ακόμη και σύσσωμων Κυβερνήσεων και αντίστοιχα οι αναστολές της διαδικασίας πριν φθάσει η υπόθεση στο Ειδικό Δικαστήριο δείχνουν ότι πολλές φορές τα κίνητρα ήταν μάλλον πολιτικά. Σε αυτό το σημείο θα προσπαθήσουμε να παραθέσουμε τις περιπτώσεις θέσης σε εφαρμογή των διατάξεων περί ποινικής ευθύνης Υπουργών από συστάσεως του ελληνικού κράτους ¹⁶. Πιο συγκεκριμένα

ο Υπουργός Οικονομικών Ν. Πονηρόπουλος το 1847 κατηγορήθηκε για πλαστογραφία πρωτοκόλλων περί της τιμής των σιτηρών , η Βουλή όμως δεν τον παρέπεμψε τελικά. Παράλληλα όλα τα μέλη της Κυβέρνησης Δ. Βούλγαρη το 1875 κατηγορήθηκαν για εκλογικές παραβάσεις αλλά απαλλάχθηκαν λόγω ακύρωσης του κατηγορητηρίου. Την αμέσως επόμενη χρονιά δηλαδή το 1876 ο Υπουργός Εκκλησιαστικών και Δημόσιας Εκπαιδευσεως Ι. Βαλασόπουλος και ο Υπουργός Δικαιοσύνης Β. Νικολόπουλος , κατηγορήθηκαν για δωροδοκία και εκβίαση ο πρώτος και για συναυτουργία και δωροδοκία ο δεύτερος , και καταδικάστηκαν για τα λεγόμενα Σιμωνιακά , ο πρώτος σε φυλάκιση ενός έτους , τριετή στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων και 56.200 δρχ. Χρηματική ποινή υπέρ πτωχοκομείου και ο δεύτερος σε φυλάκιση δέκα μηνών . Κατηγορία για μη εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων και για παράνομη δανειοδότηση επιβλήθηκε και στον Πρωθυπουργό Χ. Τρικούπη το 1892 αλλά η παραπομπή δεν έγινε τελικώς. Επιπλέον ποινική δίωξη ασκήθηκε και σε όλα τα μέλη της Κυβέρνησης Σ. Σκουλούδη , το 1916 καθώς και σε όλα τα μέλη της Κυβέρνησης Θ. Πάγκαλου , το 1926 αλλά και στις δύο περιπτώσεις τα μέλη δεν παραπέμφθηκαν τελικά.

16) Κατάλογος αρχικά βασισμένος στην ομιλία του Βουλευτή Ανδρέα Λοβέρδου στην Ολομέλεια της Βουλής κατά την συζήτηση για την αναθεώρηση του άρθρου 86 του Συντάγματος στις 21 Φεβρουαρίου 2001.

Το 1930 όμως ο Θεόδωρος Πάγκαλος (ενώπιον 30μελούς επιτροπής της Γερουσίας) για απιστία σχετικά με την εκχώρηση άδειας καζίνο στην Ελευσίνα, καταδικάστηκε σε 2 χρόνια φυλάκιση και πενταετή στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων. Αργότερα και συγκεκριμένα το 1950 ο Υπουργός Π. Χατζηπάνος κατηγορήθηκε για το σκάνδαλο Χατζηπάνου (απιστία κατά του Δημοσίου, ατασθαλίες κατά τη διανομή πετρελαίου) και καταδικάστηκε το 1951 σε φυλάκιση δύο μηνών με τριετή αναστολή. Άσκηση ποινικής δίωξης όμως έγινε και κατά των έξι Υπουργών της Κυβέρνησης Κ.Καραμανλή(Κ. Καραμανλής, Ν. Μάρτης, Α. Πρωτοπαππαδάκης, Π. Παπαληγούρας, Δ. Χέλμης, Λ. Μπουρνιάς) το 1965 διότι εκ προθέσεως έβλαψαν τα συμφέροντα του κράτους. Παράλληλα ένας ακόμη Υπουργός και δύο Υφυπουργοί της Κυβέρνησης Κ. Καραμανλή το 1965 (Ε. Αβέρωφ, Α. Γεροκωστόπουλος και Δ. Δαβάκης) κατηγορήθηκαν για παράνομη διαχείριση και διάθεση μυστικών κονδυλίων. Και στις δύο όμως περιπτώσεις του 1965 οι κατηγορούμενοι δεν παραπέμφθηκαν τελικώς. Στη συνέχεια ο Υφυπουργός Οικονομικών Ν. Αθανασόπουλος, παραπέμφθηκε το 1989, δικάστηκε το 1990 για ηθική αυτουργία σε έκδοση ψευδών βεβαιώσεων, χρήση πλαστού εγγράφου και απλή συνέργεια σε νόθευση βιβλίων απόπλου - κατάπλου λιμεναρχείου Καβάλας), καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης τριών ετών και έξι μηνών, όμως η Βουλή τη 17η Ιανουαρίου 1994, συγκατάθεσε στην άρση των εννόμων συνεπειών αυτής της καταδίκης. Την ίδια χρονιά το 1989 παραπέμφθηκαν ο Πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου και οι Υπουργοί Εθνικής Οικονομίας Π. Ρουμελιώτης, Οικονομικών Δ. Τσοβόλας, Δικαιοσύνης Μ. Κουτσόγιωργας, ο Υφυπουργός Βιομηχανίας, Έρευνας, Τεχνολογίας Γ. Πέτσος και η δίκη έγινε το 1992. Ο Α.

Παπανδρέου παραπέμφθηκε για ηθική αυτουργία σε απιστία , δωροληψία και δόλια αποδοχή προϊόντων εγκλήματος και αθώθηκε. Ο Π. Ρουμελιώτης παραπέμφθηκε για παράβαση του άρθρου 2 του Ν.Δ. 802/71, επειδή δεν έλαβε μέτρα ελέγχου της Τράπεζας Κρήτης , τελικά όμως δεν δικάστηκε λόγω μη άρσης της ασυλίας του από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ο Δ. Τσοβόλας παραπέμφθηκε για απιστία περί την υπηρεσία καταδικάστηκε σε φυλάκιση δύομιση ετών και τριετή στέρηση των πολιτικών του δικαιωμάτων , η Βουλή όμως , με την απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 1993 , συγκατάθεσε στην απονομή χάριτος και στην άρση των έννομων συνεπειών της καταδίκης. Ο Μ. Κουτσόγιωργας παραπέμφθηκε για παραβίαση του άρθρου 2 του Ν.Δ. 802/71, επειδή δεν έλαβε μέτρα ελέγχου της Τράπεζας Κρήτης , για υπόθαλψη εγκληματία , για παθητική δωροδοκία και για αποδοχή προϊόντων εγκλήματος από ιδιοτέλεια ,απεβίωσε όμως κατά τη διάρκεια της δίκης του. Τέλος ο Γ. Πέτσος παραπέμφθηκε για απιστία περί την υπηρεσία και δωροληψία , καταδικάστηκε σε φυλάκιση δέκα μηνών με τριετή αναστολή και σε διετή στέρηση των πολιτικών του δικαιωμάτων για το πρώτο αδίκημα ενώ για το δεύτερο αθώθηκε. Αξίζει επίσης να αναφερθεί η παραπομπή του Πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου το 1989 ο οποίος κατηγορήθηκε για υποκλοπές τηλεφωνικών συνδιαλέξεων αλλά η δίωξη ανεστάλη με απόφαση της Βουλής την 15η Μαΐου 1992. Τέλος ο Πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης παραπέμφθηκε το 1994 για υποκλοπές τηλεφωνικών συνδιαλέξεων αλλά η δίωξη ανεστάλη με απόφαση της Βουλής την 16η Ιανουαρίου 1995. Για την ίδια υπόθεση υποβλήθηκε πρόταση κατηγορίας και κατά της Υπουργού Πολιτισμού Θ. Μπακογιάννη , αλλά η Βουλή δεν την παρέπεμψε. Την ίδια χρονιά δηλαδή το 1994 παραπέμφθηκαν ο Πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης και οι Υπουργοί Οικονομικών Ι. Παλιαοκρασάς και Βιομηχανίας , Εμπορίου , Τεχνολογίας Α. Ανδριανόπουλος για την υπόθεση της

πώλησης της ΑΓΕΤ, προβληματικής εταιρείας του δημοσίου. Ο πρώτος κατηγορήθηκε για ηθική αυτουργία σε απιστία ,για παθητική δωροδοκία και για παράβαση καθήκοντος και οι άλλοι δύο για απιστία και για παράβαση καθήκοντος. Η δίωξη παρόλαυτά ανεστάλη με απόφαση της Βουλής την 16η Ιανουαρίου του 1995.

6) Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΜΟΛΥΣΜΕΝΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΩΝΤΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '80 το AIDS και οι δραματικές διαστάσεις που έλαβε η εξάπλωση της ασθένειας ανέτρεψαν τις παγιωμένες οριοθετήσεις και αλληλεπιδράσεις μεταξύ ηθικής , πολιτικής και δικαίου , εμφανιζόμενο ως μια ασθένεια του ανθρώπου και των κοινωνιών απέναντι στην οποία ανακατανέμονταν ατομικές και συλλογικές ευθύνες. Στην Γαλλία ήδη τον Νοέμβριο του 1984, ειδικοί ερευνητές και γιατροί πρότειναν το συστηματικό διαγνωστικό έλεγχο του αίματος που διέθεταν οι κρατικές τράπεζες πλάσματος , ώστε να μην διανέμονται στα νοσοκομεία και στους ασθενείς προϊόντα που δεν είχαν υποστεί την απαιτούμενη θερμική επεξεργασία για την εξόντωση του ιού. Όμως παρά τον κίνδυνο της εξάπλωσης της επιδημίας από την μετάγγιση μολυσμένου αίματος και παρά τις επανειλημμένες εκκλήσεις των ειδικών προς τις αρχές (Υπουργείο Υγείας, Ινστιτούτο Pasteur, Πρωθυπουργό) για άμεση εισαγωγή του θεσμού του προληπτικού διαγνωστικού ελέγχου του αίματος , η τότε κυβέρνηση του L. Fabius προτίμησε να αναμείνει την παρασκευή του τεστ "Organon" του Ινστιτούτου Pasteur τον Ιούλιο του 1985 για να κάνει υποχρεωτική την εφαρμογή του από την 1η Αυγούστου 1985. Τα θύματα του aids από μετάγγιση μολυσμένου αίματος κατά την διάρκεια

εκείνης της περιόδου επέρριψαν πολιτικές αλλά και ποινικές ευθύνες στον Πρωθυπουργό L. Fabius , στον Γ.Γ. Υγείας E. Herve και στην Υπουργό Κοινωνικών Ασφαλίσεων G.Dufoix, γιατί αρνήθηκαν να δώσουν άδεια στην αγορά του συστήματος εντοπισμού του ιού του aids από τις ΗΠΑ και καθυστέρησαν έτσι επί οκτώ μήνες την εφαρμογή του ειδικού διαγνωστικού ελέγχου . Κατά το διάστημα αυτό πέντε ασθενείς βρήκαν το θάνατο και επτά άλλοι έγιναν φορείς του aids από μολυσμένο αίμα . Παράλληλα τα θύματα και οι οικογένειες τους κατηγόρησαν τις αρχές για πλημμελή λήψη προληπτικών μέτρων για την συνέχιση της διανομής αποθεμάτων αίματος σε αιμορροφιλικούς ασθενείς μέχρι τον Οκτώβριο του 1985, ενώ ήταν γνωστό ότι υπήρχε ο κίνδυνος το αίμα των τραπεζών πλάσματος να είναι μολυσμένο από τον ιό HIV¹⁷. Το σκάνδαλο του μολυσμένου αίματος , ως κοινωνική και πολιτική πλέον πραγματικότητα , οδήγησε στις 6 Φεβρουαρίου 1991 , τον τότε Υπουργό Υγείας B. Durieux να δηλώσει στην γαλλική Εθνοσυνέλευση ότι ``κατά το κρίσιμο διάστημα Νοεμβρίου 1984-Ιουλίου 1985 διεπράχθησαν σοβαρά σφάλματα εκτίμησης της κατάστασης τόσο από την πολιτική ηγεσία όσο και από τους εκπροσώπους της ιατρικής και επιστημονικής κοινότητας που συμμετείχαν στα κέντρα λήψης αποφάσεων¹⁸. Ανεξάρτητα από τις ποινικές διώξεις που ασκήθηκαν εναντίον των εμπλεκόμενων μη πολιτικών προσώπων , το πρόβλημα που ανέκυψε ήδη από το 1991

17) Liberation , proces du sang,9 Fevrier 1999,VIII

18) Le Monde , L' affaire du sang sang contamined ,7 fevrier 1991.

ήταν η απόδοση ποινικών ευθυνών στον Πρωθυπουργό και στους δύο Υπουργούς της Κυβέρνησής του , καθώς και ο διαχωρισμός των ευθυνών αυτών από τις καθαρά πολιτικές ευθύνες . Στην ουσία οι δικαστικές αρχές κλήθηκαν να προσδιορίσουν τόσο το καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο που θα εκδίκαζε την αποκαλούμενη πλέον "υπόθεση του μολυσμένου αίματος" όσο και την ποινική διάσταση των πράξεων που είχαν τελέσει τα εν λόγω πολιτικά πρόσωπα . Πρόβλημα όμως αποτελούσε το γεγονός ότι στις αρχές της δεκαετίας του '90 στη Γαλλία η οποιαδήποτε ποινική δίωξη ήταν αδύνατον να ασκηθεί ελλείψει του καθ' ύλην αρμόδιου δικαστηρίου , αφού ούτε τα κοινά ποινικά δικαστήρια μπορούσαν να επιληφθούν της υπόθεσης λόγω της πολιτικής της διάστασης ούτε το Ανώτατο Δικαστήριο Δικαιοσύνης, αρμόδιο για εγκλήματα εσχάτης προδοσίας και άλλα σοβαρά εγκλήματα κατά του πολιτεύματος είχε τέτοια δικαιοδοσία . Η θέσπιση ενός ειδικού φυσικού δικαστή για πράξεις και παραλείψεις των μελών της Κυβέρνησης κατά την ενάσκηση των καθηκόντων τους υπήρξε μία πολιτική λύση με νομική κάλυψη. Έτσι η συνταγματική μεταρρύθμιση του 1993 , θέσπισε το Δικαστήριο Δικαιοσύνης της Δημοκρατίας ¹⁹, με αποκλειστική δικαιοδοσία τα κακουργήματα και πλημμελήματα που τελέστηκαν από μέλη της κυβέρνησης στα πλαίσια της άσκησης των καθηκόντων τους. Στην υπόθεση του μολυσμένου αίματος , ο πολίτης - θύμα διεκδίκησε το δικαίωμα να ζει , προβάλλοντας τη νόμιμη απαίτηση να προστατεύεται ενάντια στη δύναμη του ισχυρού κράτους. Με τον τρόπο αυτό διαβρώνεται το ποινικό μονοπώλιο του κράτους και αμφισβητείται η ηθική του και προστατευτική του διάσταση.

19) Από εδώ και στο εξής ΔΔΔ.

Η θέσπιση του ΔΔΔ συνδυάζεται ουσιαστικά με την αναβάθμιση του ρόλου του πολίτη και την ποινικοποίηση ορισμένων αρνητικών εκφάνσεων της πολιτικής ζωής . Το βούλευμα της Ανακριτικής Επιτροπής που εκδόθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου 1994 παρέπεμπε τους L. Fabius, G. Dufoix, και E.Herve στο ΔΔΔ, κρίνοντας ότι υπήρχαν επαρκείς αποχρώσεις ενδείξεις για να στηριχτεί η κατηγορία της "συμμετοχής στο έγκλημα της δηλητηρίασης", διότι με τις πράξεις ή παραλείψεις τους διευκόλυναν , συνέβαλαν ή υποβοήθησαν με πρόθεση την προετοιμασία ή την τέλεση εγκλημάτων κατά της ζωής των θυμάτων. Στις 9 Μαρτίου 1999 το ΔΔΔ κήρυξε αθώους τον τότε Πρωθυπουργό L. Fabius και την υπουργό G. Dufoix και έκρινε τον Γ.Γ του Υπουργείου Υγείας E.Herve για πρόκληση σωματικών βλαβών από αμέλεια. Ειδικότερα το Δικαστήριο αναγνώρισε την ποινική ευθύνη του E. Herve για δύο κρούσματα μόλυνσης από μετάγγιση , θεωρώντας ότι "ο κατηγορούμενος δεν έδειξε την απαραίτητη επιφυλακτικότητα και προβλεπτικότητα στη διαχείριση του προβλήματος , ενεργώντας έτσι με αμέλεια , συνέπεια της οποίας υπήρξε η μόλυνση των θυμάτων από τον ιό HIV". Παράλληλα το ΔΔΔ δεν επέβαλε στον καταδικασθέντα ποινή με το σκεπτικό ότι "κατά τη χρονική περίοδο μέχρι τη δίκη (15 χρόνια) παραβιάσθηκε ως προς το πρόσωπο του το τεκμήριο της αθωότητας και του αποδόθηκαν αδίκως πράξεις για τις οποίες δεν έφερε καμία ποινική ή άλλη ευθύνη ". Όσον αφορά τους άλλους δύο κατηγορούμενους το ΔΔΔ έκρινε ότι δεν υπείχαν ποινικών ευθυνών , αντίθετα ο Πρωθυπουργός L. Fabius συνέβαλε με την απόφασή του στις 19 Ιουνίου 1985 στην περαιτέρω πρόληψη της μετάδοσης του AIDS ενώ η υπουργός G. Dufoix δεν είχε κανένα λόγο να παρέμβει πριν από την απόφαση του τότε Πρωθυπουργού εφόσον το ζήτημα δεν ενέπιπτε στις πολιτικές αρμοδιότητες του Υπουργείου της. Η απόφαση του ΔΔΔ καταδηλώνει

στην ουσία την “πολιτική διάσταση της δίκης” στο βαθμό που και κατά την προδικασία και κατά την ακροαματική διαδικασία το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στην ύπαρξη ή όχι πολιτικών ευθυνών και στην ενδεχόμενη μετατροπή τους σε ποινικές ευθύνες, όταν τα έσχατα όρια των πρώτων διείσδυσαν στο πεδίο αναφοράς του ποινικού δικαίου. Από το παραπεμπτικό βούλευμα μέχρι τον τρόπο διεξαγωγής της αποδεικτικής διαδικασίας και την έκδοση της απόφασης, το εγχείρημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης σε πολιτικά πρόσωπα αποτέλεσε μία δικαστική αποτυχία. Η ποινική δικαιοσύνη υπέκυψε στην αδυναμία της να αντιμετωπίσει τα πολιτικά πρόσωπα ως κοινούς πολίτες και να δικάσει τις πράξεις τους σε σχέση με την υπαιτιότητα των υποκειμένων τους και όχι με βάση την αναγκαιότητα μίας αμφιβόλου χρησιμότητας πολιτικοκοινωνικής κάθαρσης. Τελικά η δίκη του μολυσμένου αίματος κατέγραψε ένα σοβαρό έλλειμμα δικαιοσύνης που ήδη προαναγγέλει μίας άλλης μορφής “δίκη”, αυτή του ΔΔΔ και της αποτελεσματικότητας της εγγυητικής για τα δικαιώματα των πολιτών λειτουργίας του.

7) Η ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ

Η διερεύνηση της αστικής ευθύνης των Υπουργών προϋποθέτει τον σημασιολογικό επικαθορισμό της έννοιας. Έτσι Αστική υπουργική ευθύνη είναι η υποχρέωση των Υπουργών προς αποζημίωση των ζημιωθέντων για τις ζημίες τις οποίες προκάλεσαν με παράνομες πράξεις τους. Η αστική υπουργική ευθύνη είναι ευθύνη από πράξεις των Υπουργών. Αξίζει σ’ αυτό το σημείο να προσθέσουμε ότι ως πράξεις εννοούνται και οι παραλείψεις. Όσον αφορά την διενέργεια των καθηκόντων τους οι πράξεις των Υπουργών διακρίνονται σε σχετικές και σε άσχετες. Οι Υπουργοί υπέχουν αστική ευθύνη για τις

άσχετες προς τα καθήκοντά τους ενέργειες . Όσον αφορά τις ενέργειες που έχουν σχέση με την άσκηση των καθηκόντων τους ευθύνονται με ολόκληρο το κράτος και ο υπαίτιος Υπουργός τόσο για τις έννομες σχέσεις ιδιωτικού δικαίου , όσο και για τις ζημίες που προκλήθηκαν κατά την ενάσκηση δημόσιας εξουσίας σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 104 και 105 ΕισΝΑΚ. Πιο συγκεκριμένα αναφορικά με το άρθρο 104 για πράξεις και παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου , που ανάγονται σε έννομες σχέσεις του ιδιωτικού δικαίου ή σχετικές με την ιδιωτική του περιουσία , το δημόσιο έχει ευθύνη κατά τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα για τα νομικά πρόσωπα. Ενώ σύμφωνα με το άρθρο 105 για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί , το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση , εκτός αν η πράξη ή παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης , που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος . Μαζί με το δημόσιο ευθύνεται εις ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο , με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των Υπουργών. Οι διατάξεις των δύο προηγούμενων άρθρων εφαρμόζονται και για την ευθύνη των δήμων , των κοινοτήτων ή των άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου από πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων που βρίσκονται στην υπηρεσία τους(άρθρο 106) Θα πρέπει να καταστεί κατανοητό το γεγονός ότι η ύπαρξη της αστικής ευθύνης προϋποθέτει εκτός από τον παράνομο χαρακτήρα των πράξεων των Υπουργών και την ύπαρξη ζημίας καθώς η αστική ευθύνη των Υπουργών είναι ευθύνη αποζημίωσης των ζημιωθέντων , με σκοπό να επέλθει αποκατάσταση των ζημιών . Η αστική λοιπόν ευθύνη είναι ευθύνη οποιουδήποτε προσώπου (φυσικού ή νομικού ή και αυτού του δημοσίου) υπέστη ζημία , Επιπροσθέτως η αστική ευθύνη του Υπουργού έχει χαρακτήρα υποκειμενικό και υπάρχει μόνο στις

περιπτώσεις υπαιτιότητάς του. Το Δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση για τις παράνομες πράξεις ή παραλείψεις μελών της Κυβέρνησης ή Υφυπουργών , εκτός αν η πράξη ή παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης κειμένης χάριν του γενικού συμφέροντος. Η αστική ευθύνη του Δημοσίου είναι ευθύνη για παράνομες πράξεις και έχει αντικειμενικό χαρακτήρα καθώς δεν απαιτείται υπαιτιότητα. Το Δημόσιο σε περίπτωση που υπάρχει ευθύνη του Υπουργού ευθύνεται εις ολόκληρον με τον υπαίτιο Υπουργό . Παρόλαυτα η αστική ευθύνη του Δημοσίου υπάρχει ανεξάρτητα από την ευθύνη των Υπουργών. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι η ευθύνη του Δημοσίου είναι ευρύτερη καθώς καλύπτει περιπτώσεις υποχρέωσης προς αποζημίωση , στις οποίες οι προκαλέσαντες την ζημία Υπουργοί δεν υπέχουν αστική ευθύνη. Σύμφωνα με το ν.3216/2003 άρθρο 15 παρ. 5 κατά το οποίο οι Υπουργοί και οι Υφυπουργοί υπέχουν πλήρη αστική ευθύνη για τις παράνομες και υπαίτιες πράξεις τους. Επιπλέον κατά το άρθρο 2 παρ. 3 του ν.3126/2003 οι Υπουργοί θεωρούνται υπάλληλοι αποκλειστικά και μόνο κατά την έννοια του ποινικού κώδικα και όχι κατά την έννοια του υπαλληλικού κώδικα . Επομένως από τα παραπάνω συνάγεται ότι δεν ισχύει για τους Υπουργούς η απαλλαγή από την προσωπική ευθύνη που καθιερώνει το άρθρο 38 παρ.1 ΥΚ (ν. 2683/1999) όσον αφορά τους δημοσίους υπαλλήλους.

8) ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Στο τέλος της έρευνας αυτής θα πρέπει να καταστεί σαφής ο βαρυσήμαντος ρόλος των Υπουργών καθώς και η μεγάλη ευθύνη τους για την εύρυθμη λειτουργία του συστήματος δικαίου . Παρόλαυτά η κατακραυγή που ξεσήκωσε η συγκάλυψη υπουργικών ευθυνών στα πρόσφατα μεγάλα σκάνδαλα (π.χ. Η πολύκροτη υπόθεση της Siemens)

διατάραξε την πίστη του πολίτη απέναντι στα πολιτικά πρόσωπα , παραβιάζοντας κάθε έννοια ισότητας και δικαίου και φανερόνοντας στον ύψιστο βαθμό τον πολιτικό αμοραλισμό και την αναλγησία που επικρατεί. Έτσι τώρα περισσότερο από κάθε άλλη εποχή οι Υπουργοί επιβάλλεται να αναλάβουν τις ευθύνες τους αναβαθμίζοντας την εμπιστοσύνη των πολιτών στο πρόσωπό τους αλλά και σε ένα υγιές πολιτικό σύστημα και ανυψώνοντας την δικαιοσύνη ως σημαία στο κοντάρι του δημοκρατικού μας πολιτεύματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανδρέας Γ. Δημητρακόπουλος : Η ευθύνη των Υπουργών , κεφ. 38. Τόμος Β Οργάνωση και λειτουργία του κράτους.

Σολειντάκης , Νικόλαος Π.-2005: Υπουργοί στο Ειδικό Δικαστήριο (1821-2000)

Βαρβιτσιώτης, Ιωάννης Μιλτ.-2006: Η αναγκαία αναθεώρηση : για ένα σύγχρονο Σύνταγμα , σελ. 194 ποινική ευθύνη των υπουργών.

Μανωλεδάκης, Ιωάννης Εμμ-2005: Η παραγραφή της συμμετοχής σε έγκλημα Υπουργού. Περιέχεται στο :Ποινική Δικαιοσύνη 2005,τ.8,τευχ.11, σελ. 1310-1311.

Αλιβιζάτος , Νίκος Κ.- 2005: Νέος νόμος περί ευθύνης υπουργών (ν.3126/2003):ζητήματα παραγραφής. Απαράδεκτη η αυτοτελής δίωξη συμμετόχων για πράξεις τελεσθείσες προτού ο νόμος αυτός τεθεί σε ισχύ

(19-3-2003)Περιέχεται στο :Ποινικά Χρονικά 2005,τ.ΝΕ, τευχ.9 ,σελ. 862-864

Ιωάννης Μ. Βαρβιτσιώτης: Η θεωρία και η πρακτική (Σκέψεις περί ευθύνης Υπουργών)

Βικιπαίδεια : Ειδικό Δικαστήριο (Υπουργοδικείο)

Παπαθεοδώρου , Θεόδωρος Π.-1999: Η δίκη των εμπλεκομένων πολιτικών προσώπων στην υπόθεση του μολυσμένου αίματος στη Γαλλία και ο προβληματικός προσδιορισμός της ποινικής ευθύνης των κυβερνώντων. Περιέχεται στο : Ποινική Δικαιοσύνη τ.2, τευχ.3,σελ.279,1999

Μανωλεδάκης , Ιωάννης Εμμ.-2000: Μελέτες για εμβάθυνση στο ουσιαστικό ποινικό δίκαιο : (1978-1999)

Λύτρας , Σωτήρης Αρ-1989: Το πειθαρχικό φαινόμενο στο σύγχρονο ελληνικό δημόσιο δίκαιο .

9η Νομική ημερίδα ΔΑΠ-ΝΔΦΚ : Η αστική και ποινική ευθύνη των δημοσίων προσώπων.
